

EKO na skautský tábor?

metodická príručka prípravy a realizácie
skautských táborov v prírode a zároveň
v súlade s prírodou

EKO

na skautský tábor?

metodická príručka prípravy a realizácie skautských
táborov v prírode a zároveň
v súlade s prírodou

Slovenský skauting
Mokrohájska cesta 6
841 04 Bratislava

© Slovenský skauting, 2023

Autor:	Martin Cerovský
Spolupracovali:	tím Globálneho vzdelávania Slovenského skautingu, Vladislav Kakody, Silvia Cochová, Zuzana Gallayová, Livia Orlovská, Adam Urban
Autori fotografií:	Vladislav Kakody, Dominik Duša
Grafické spracovanie:	Vladislav Kakody
Jazyková korektúra:	Nina Kunáková

OBSAH

ÚVOD	
VEDOMÁ SKROMNOSŤ	5
VÝBER MIESTA PRE SKAUTSKÝ TÁBOR	8
STAVBA TÁBORA A TÁBOROVÉ STAVBY	10
VARENIE A JEDLO NA SKAUTSKOM TÁBORE	12
ODPADY NA SKAUTSKOM TÁBORE	17
HYGIENA A ČISTENIE NA SKAUTSKOM TÁBORE	19
DOPRAVA	22
UVEDENIE DO PRAXE	24
AKČNÝ PLÁN	25

SLOVO NA ÚVOD

Od môjho prvého skautského tábora uplynulo už 20 rokov a je to časť roka, na ktorú sa dodnes veľmi teším. Vďaka množstvu skautských zážitkov v prírode môžem povedať, že práve skauting ma naviedol na vysokoškolské štúdium so zameraním na biológiu a ochranu prírody, ktoré sa neskôr premenilo aj na prácu pre niekoľko slovenských organizácií zaoberajúcich sa ochranou prírody a environmentálnou výchovou.

Čím dlhšie som popri skautovaní pôsobil v sektore venujúcemu sa ochrane prírody, tým viac som si uvedomoval, v koľkých oblastiach v rámci skautskej činnosti máme príležitosti na zlepšenie. Nakoľko skautské tábory sú vyvrcholením našej celoročnej skautskej činnosti a zároveň sú najintenzívnejším časom v rámci skautského roka, rozhodol som sa túto príručku zamerať práve na ne.

Okrem rozvoja skautských zručností sa počas skautských táborov učíme viac aj o živote v prírode a s prírodou. Počas času stráveného v skautskom tábore sme konfrontovaní s prírodou tvárou v tvár s jej všetkými krásami – divo žijúcimi zvieratami, západmi slnka, ranným spevom vtákov..., ale aj s jej drsnou tvárou – dažďom, búrkou, páliacim slnkom... Takéto existenciálne zážitky sú cennejšie ako desiatky prečítaných kníh alebo pozretých prírodovedných dokumentárnych filmov. Všetko sú to zážitky, ktoré, ak vieme správne uchopiť, nám dávajú veľký výchovný potenciál. Hovorí sa, že ľudia, ktorí majú pravidelný ozajstný živý kontakt s prírodou, sa k nej správajú s väčšou úctou a sú ochotní ju chrániť oveľa viac ako ľudia, ktorí s ňou pravidelný fyzický kontakt nemajú.

Aktivity v prírode nám teda napomáhajú pri výchove detí a mládeže a taktiež pri naplňaní 6. bodu skautského zákona: „Skaut je ochrancom prírody a cenných ľudských výtvorov.“ Je to veľká príležitosť a zároveň minimálne rovnako veľká zodpovednosť k tejto téme správne pristúpiť.

Ochrana prírody a zdravého životného prostredia nie je len v rukách odborníkov, ale predovšetkým v malých-veľkých každodenných rozhodnutiach každého z nás. Spoločenská zmena smerom k väčšej ochrane prírody nespočíva len v nových technológiách, prísnejších environmentálnych zákonoch a pod. Kľúč k ozajstnej osobnej hodnotovej zmene nájdeme až pri našom pohľade do zrkadla a úprimnom odpovedaní na otázku: „Čo nás robí v živote naozaj šťastnými a spokojnými?“

Za každým novým táborovým tričkom alebo dva metre vysokým táborovým ohňom sa ukrýva obyčajná ľudská túžba. Túžba, ktorá nám sladkým jazykom klame, že keď ju naplníme, budeme šťastnejší a spokojnejší. A my sa nechávame nachytať, zas a znova. Nemôžeme uspokojiť každú našu ľudskú túžbu, lebo po jej naplnení nastane chvíľkový opojný pocit šťastia, po ktorom vzápätí prichádza ďalšia túžba.

Ak sa chcete dozvedieť, ako pripravovať skautské tábory nielen v prírode, ale aj v súlade s prírodou, táto príručka je určená práve pre vás.

Pri čítaní tejto brožúry nečakajte zoznam zaručených technologických receptov, ktoré váš skautský tábor nafarbia „na zeleno.“ Pripravte sa skôr na súbor opatrení, ktoré vás budú viesť k väčšej skromnosti. Nech 6. bod skautského zákona, ktorý pred viac ako 100 rokmi vymyslel Baden Powell, keď zakladal skauting, žijeme naplno.

Držím vám palce, nech veci, ktoré sa dozviete v tejto príručke, viete čo najlepšie uviesť do praxe na horských lúkach uprostred slovenských lesov.

VEDOMÁ SKROMNOSŤ

Všetci ľudia aj my skauti žijeme v modernom svete plnom reklamy, ktorá nás nabáda k čoraz väčšej materiálnej spotrebe. Nechávame sa nachytať, že čím viac toho materiálneho budeme vlastniť, tým budeme šťastnejší. Väčšia spotreba je však úzko spojená s čoraz väčším ničením a znečisťovaním prírodných zdrojov na Zemi.

Kľúč k väčšej ochrane prírody a cesta k zdravému životnému prostrediu vedie priamo cez nás - prostredníctvom vedomého uskromnenia našich požiadaviek. To platí rovnako ako v našom každodennom živote, tak aj pri príprave a realizácii skautského tábora.

Tipy, ako na to:

TÁBOROVÉ TRIČKÁ A PAMIATKOVÉ PREDMETY

Rozvoj reklamných agentúr a pomerne nízka cena potlačé textilu a pod. spôsobila, že sa rozmohla výroba rôznych spomienkových tričiek a spomienkových predmetov z rôznych skautských podujatí, ktoré však často končia celý rok uložené v skrini, lebo ich je už jednoducho priveľa. Prehodnotíme v rámci zboru, či je potrebné každoročne vyrábať táborové tričká alebo iné spomienkové predmety. Pokiaľ sa rozhodneme dávať na tábore spomienkové predmety účastníkom, pri ich výbere prihliadajme na niekoľko faktorov:

- praktické využitie tohto predmetu a podpora environmentálneho zmýšľania užívateľov (napr. trvácna sklenená fľaša na vodu, turbánok na skautskú šatku vyrobený z odpadového materiálu a pod.),
- možnosť jeho lokálnej výroby a použitie lokálnych materiálov (tričko vyrobené v Pakistane a potlačené v miestnej reklamnej agentúre teda nie je ideálna voľba),
- výroba ohľaduplná k prírode (použitie prírodných materiálov, neškodných farbív a pod.),
- sociálny rozmer (výrobok z chránenej dielne, fair-trade výrobok a pod.).

Keď sa už pre nejaký spomienkový predmet rozhodneme, využime priestor pri jeho odovzdávaní na vysvetlenie a výchovu našich skautov a skautiek. Odprezentujeme im kritériá a parametre, ktoré sme zohľadnili pri jeho výbere a výrobe. Pri táborových tričkách si môžeme nastaviť interval, že ich budeme vyrábať napríklad raz za 2 alebo 3 roky. Naši skauti a skautky si ich budú viac vážiť, lebo im budú vzácnejšie a zároveň ušetrené peniaze môžeme použiť napríklad na nákup eko čistiacich prostriedkov ľahšie odbúrateľných z vody. Toto naše vedomé rozhodnutie tiež využime ako výchovný prvok a odprezentujeme ho našim skautom a skautkám. Spravme si prieskum vo svojom

okolí a určite nájdeme aj v našom meste/obci šikovných remeselníkov či kreatívcov, ktorí nám pomôžu s návrhom alebo s výrobou spomienkového predmetu.

Pri zohľadnení všetkých hore uvedených faktorov však naďalej najšetrnejším riešením zostáva vedomá skromnosť, ktorá prirodzene šetrí prírodné zdroje aj financie.

TIP

Každý účastník si prinesie svoje už používané tričko, ktoré si pomocou farieb určených na textil prerobí počas spoločného workshopu na tričko táborové.

TÁBOROVÉ OHNE

Pre mnoho skautských oddielov je až otázkou prestíže stavať vysoké táborové ohne - v štýle „čím väčší oheň, tým väčší skaut.“ Rozhodnutie pre menší táborový oheň prináša šetrenie drevom, ktoré keď nespálime, môže v lese pokojne hniť a vytvárať prostredie pre rôzne formy života (napr. stovky druhov hmyzu sú viazané na mŕtve drevo v lese). Mŕtve drevo v lese tak tiež napomáha k zadržiavaniu zrážkovej vody. Menší táborový oheň má aj benefit pre nás samotných, napríklad v tom, že pri sedení okolo neho budete na seba lepšie vidieť alebo budete môcť takto ušetrený čas stavbou veľkej vaty venovať inej zmyslupnejšej aktivite.

Viac o tom, ako pripraviť zmysluplnú slávnostnú vatru, sa môžete dočítať v rámci kapitoly Slávnostný oheň v metodickéj príručke Ceremoniály v Slovenskom skautingu, ktorú vydal Slovenský skauting v roku 2019. Je možné si ju zakúpiť v online skautskom obchode na nasledovnej adrese: <https://www.scoutshop.sk/produkt/ceremonialy-v-slovenskom-skautingu/>.

PROGRAMOVÝ MATERIÁL, KOSTÝMY A REKVIZITY

Aj materiál určený na program počas skautského tábora môže byť významným zdrojom odpadu. Ponúkame teda niekoľko tipov, ako ušetriť zdroje a vyprodukovať čo najmenej odpadu:

Miernosť - Tak ako ku všetkému v živote aj k príprave programu na skautský tábor je potrebné pristupovať s miernosťou pri výrobe kostýmov a rekvizít – ideme na skautský tábor, počas ktorého chceme ponúknuť kvalitný program, ale na druhú stranu nejdeme predsa filmať hollywoodsky film.

Nákup trvanlivých vecí - Každý nákup poriadne premyslíme a ideálne kupujeme len kostýmy a rekvizity, ktoré vieme vhodne kombinovať a využívať počas niekoľkých rokov.

Tlač materiálov - Pri tlači materiálov sa snažme tlačiť obojstranne, preferovať recyklovaný papier a vždy zhodnotiť, koľko toho naozaj potrebujete vytlačiť.

Laminovanie – Vždy zhodnotíme, ktoré veci budú trvalé a oplatí sa ich zalaminovať. Skúsme hľadať alternatívy - napr. smerová tabuľa k táboru môže byť vyrobená z dreva, rovnako aj smerové šípky na aktivitu a pod.

Kvalita vs. kvantita - Skaut je sporivý a hospodárny, a preto je potrebné zhodnotiť výber materiálu, ktorý kupujeme. Nákup drahšieho a kvalitnejšieho materiálu môže byť v konečnom dôsledku aj finančne úspornejší, ako opakovane kupovať tie najlacnejšie pomôcky alebo náradie. Napr. každoročne sa rozpadajúce bambusové fakle vs. kovové fakle s dlhou životnosťou/lacné tenkostenné lampáše, ktoré po niekoľkých použitiach pretekajú vs. drahšie kvalitné hrubostenné lampáše s dlhou životnosťou/najlacnejšia sekera s laminovaným poriskom vs. drahšia kovaná sekera s dreveným vymeniteľným poriskom/sada najlacnejších rýchlo vysychajúcich fixiek vs. kvalitnejšie a drahšie hrubé drevené pastelky...

Second hand - Pri zháňaní kostýmov na táborové scény sa veľmi osvedčil nákup oblečenia zo second handu.

Poklady v skrini - Parádne kostýmy môžeme objaviť aj doma v skrini, prípadne sa opýtajme rodičov, babky, dedka, tety alebo niekoho známeho. Často majú ľudia doma veci, ktoré už nevyužijú a nám sa skvele hodia do programu.

Výroba rekvizít - Vytvoríme priestor na aktivitu, počas ktorej si jednoduché rekvizity vyrobíme s deťmi. Dobré zvážme výber materiálov, ich množstvo a zloženie. Premyslíme si najmä postup výroby, aby konečný produkt bol trvácí a zároveň po skončení jeho životnosti bolo možné rozdeliť jednotlivé komponenty do košov určených na triedený zber odpadu. Napr. na výrobu meča zrolovať guču novín a oblepiť ich celé lepiacou páskou, nie je zrovna správny postup, pretože je veľmi ťažké po skončení jeho životnosti rozdeliť mnoho vrstiev lepiacej pásky od novinového papiera. Rovnako ani výroba tzv. „haraburdiakov“ z rôznych druhov smetí, ktorí častokrát po skončení ich životnosti končia v nádobe na zmesový komunálny odpad, lebo je náročné oddeliť jednotlivé zložky odpadu.

Medzizborová burza - Ak máme vyrobené nejaké špeciálne komplikovanejšie kostýmy a rekvizity, oplatí sa ich požičiavať navzájom medzi skautskými zborami.

Katalóg kostýmov - Dobrým spôsobom, ako predchádzať zbytočným nákupom, je vytvorenie katalógu kostýmov, ktoré máme uložené v zborovisku.

Starostlivosť o kostýmy a rekvizity - Poškodený kostým netreba hneď vyhodiť. Použijeme záplatu, zašijeme, operme, rekvizitu opravme.

VÝBER MIESTA PRE SKAUTSKÝ TÁBOR

Nájsť dobré miesto na táborenie je hotová veda. Objavené a odskúšané táboriská sú často využívané celé roky, niekedy aj táborňmi viacerých zborov počas jedného leta. Tým sa záťaž na prostredie ešte zvyšuje, čo môžeme spôsobiť vyzbieraním všetkého padnutého dreva v lese, neustálym rušením zvierat v danej lokalite a pod. Je to organizačne náročné, ale vychyteným lokalitám pomôže prestávka od skautských táborov aspoň počas jedného leta, čím dáme danému miestu priestor na krátky nádych. Ak trvalo nejaké miesto využívame a máme možnosť táboriť na novej lokalite, určite to raz za pár rokov urobme.

Tipy, ako na to:

POVOLENIE SKAUTSKÉHO TÁBORA V CHRÁNENOM ÚZEMÍ

Celé územie Slovenska okrem chránených území patrí do I. stupňa ochrany prírody. V ňom povolenie na skautský tábor od príslušného okresného úradu životného prostredia nepotrebujeme.

V II. stupni ochrany, ak to daná lokalita dovoľuje, je možné získať povolenie na konanie skautského tábora. V III. – V. stupni ochrany nám povolenie na realizáciu skautského tábora pravdepodobne nikto nevydá. Interaktívnu mapu všetkých chránených území na území Slovenskej republiky nájdete na nasledovnom odkaze: <https://maps.soprsr.sk/>. Na ľavej lište si je potrebné vybrať všetky druhy chránených území, aby sme skontrolovali maloplošné, veľkoplošné chránené územia aj územia európskeho významu. Pokiaľ sa teda naše táborisko nachádza na území, v ktorom platí II. stupeň ochrany (chránené krajinné oblasti, územia európskeho významu a ochranné pásma niektorých chránených území s vyšším stupňom ochrany), je potrebné získať povolenie na konanie skautského tábora v tomto území. Žiadosť je potrebné zaslať na príslušný okresný úrad životného prostredia a on si pravdepodobne vyžiada stanovisko od správy chránenej krajiny alebo národného parku, pod ktorého patronát dané územie patrí. Je to veľmi dôležitý krok, pretože štátne orgány ochrany prírody lokality pod svojou správou poznajú. Na prvý pohľad obyčajná lúka môže byť lokalitou, ktorá každú jar zakvitne vzácnymi kvetmi a náš skautský tábor by mohol danému územiu výrazne poškodiť.

Nakoľko je to naša zákonná povinnosť, určite netreba tento krok pri vybavovaní skautského tábora preskočiť a zároveň by to mohlo poškodiť dobrému menu Slovenského skautingu. Treba však počítať s tým, že správa chráneného územia možno bude chcieť ísť s nami na osobnú obhliadku danej lokality, okresný úrad životného prostredia má 30 dní na vyjadrenie sa a ďalej nasledujú dni určené na odvolanie dotknutých subjektov. Taktiež je potrebné zaplatiť správny poplatok vo výške 100 €, keďže skautský zbor je právnická osoba. Ak chceme ísť na tábor na začiatku júla, s okresným úradom životného prostredia treba začať komunikovať najneskôr na konci apríla.

Ústne povolenie starostom, miestnym lesníkom alebo hoci aj strážcom prírody nestačí. Vždy je potrebné písomné povolenie okresného úradu životného prostredia, v ktorého územnej pôsobnosti sa daná lokalita nachádza.

PROBLÉM S PALIVOVÝM DREVOM

Na miestach, ktoré bývajú intenzívne využívané tábormi počas viacerých rokov, často nastáva problém s palivovým drevom, lebo po čase je v lese zo zeme vyzbierané. Popadané mŕtve drevo v lese ležiace na zemi je dôležitou súčasťou lesných ekosystémov. Navyše častokrát je stav popadaného dreva nevyhovujúci účelom tábora (hnijúce štádium, špongiový efekt dreva...). V tomto prípade je lepšou možnosťou zaobstarať na varenie veľký varič a propán-butánové fľaše, ktoré je možné opakovane naplňať. Treba si však dať pozor na dobrý technický stav variča.

DREVO NA STAVBY A TRVALÉ STAVBY

Na intenzívne využívaných táboriskách môže okrem palivového dreva nastávať problém aj s drevom potrebným na táborové stavby. V takomto prípade je vhodným riešením odložiť drevo z táborových stavieb v neďalekom lese a naukladať na jednom mieste, napr. na veľké kamene, aby nevlhlo a nehnilo. V prípade dohody s majiteľom lúky môžeme ponechať na mieste aj celé konštrukcie táborových stavieb, napr. kuchyňu alebo saunu. Rozhodne sa treba vyhnúť zlému zvyku, že použité drevo z táborových stavieb v posledný večer tábora uložíme na jednu veľkú kopu a „rituálne“ sa spálime.

STAVBA TÁBORA A TÁBOROVÉ STAVBY

Už pri stavbe tábora je potrebné myslieť na jeho zloženie tak, aby bolo možné dané miesto pred našim odchodom uviesť do pôvodného stavu. Na väčšine skautských táborov je to samozrejmosťou, ale neuškodí pripomenúť niekoľko základných zásad.

Tipy, ako na to:

TÁBOROVÉ STAVBY S ROZUMOM

Mnohé táborové stavby prakticky dopĺňajú naše skautské tábory a náš čas strávený v skautskom tábore robia pohodlnejším. Potom sú táborové stavby, ktoré majú skôr symbolický význam (napr. táborová brána), ale skauti a skautky sa počas ich výstavby naučia mnohé zručnosti. Ak stavba brány slúži ako priestor, kam sa vie partia roverov „zašit“ na 4 - 5 dní, tak túto stavbu radšej vynechajte a pošlite roverov robiť niečo zmysluplnejšie.

KLINCUIJ, KLINCUIJ, VYKRÚCAJ

Doménu nás skautov a skautiek sú viazané stavby. Lanko je ideálny spojovací materiál pre táborové stavby, ktoré staviame len na pomerne krátky čas, pretože spoj sa dá jednoducho rozviazať a lanko použiť aj niekoľkokrát po sebe. V prípade, že sa už rozhodneme niekde použiť na spoj klince, určite ich pri rozoberaní dôsledne vyberme zo všetkých drev. Je nebezpečné pre ľudí aj zvieratá nechať v lese len tak pohodnené polená či žrde so zatlčenými klinkami. Klinky je dobré vybrať aj v prípade, ak si odkladáme žrde na budúci rok. Štruktúra dreva – v závislosti od použitého typu, sa totiž časom a podmienkami mení. Vyťahovať klinky po roku môže byť veľmi náročné, prípadne môžu voľne z dreva vypadnúť - len málokedy použijeme presný spoj a rovnaké umiestnenie trčiaceho klinca.

VÝROBA TRVALÝCH VECÍ

Ak máme možnosť dobrých a suchých skladovacích priestorov počas roka, tak je ideálne drevené tyče na típi alebo koly na stavbu kuchyne vyrobiť ako trvalé. Dnes je už mnoho skautských zborov, ktoré si dané veci z dreva vyrobili pred viac ako 20 rokmi a využívajú ich dodnes. O takýto typ táborového vybavenia sa, samozrejme, treba starať, ošetrovať drevené povrchy vhodným náterom, vymeniť poškodené a zvetrané časti.

MAČINA

Pri kopaní jám a príprave miesta na ohnisko je potrebné odrýľovať vrchnú vrstvu s trávou - mačinu, a odložiť ju do chládku (napr. do tieňa pod stromy na okraji lúky). Po skončení tábora, následne pri zakopávaní jám alebo prekryvaní ohniska, vieme mačinu ľahko vrátiť späť a umožniť jednoduchšie zotrúvenie nami obnaženého pôdneho krytu.

ČÍM VYŠŠÍ STOŽIAR, TÝM LEPŠÍ SKAUT

Výška stožiara je podobným skautským folklórom ako výška slávnostnej vatry. V mnohých skautských zboroch žije mýtus, že čím budú mať vyšší táborový stožiar, tým budú lepší skauti. Aj k tejto táborovej stavbe je potrebné pristúpiť s rozumom. Príliš vysoký stožiar môže byť dokonca nebezpečný v prípade silného vetra alebo búrky. Najvhodnejší táborový stožiar je ten, ktorý využijeme opakovane v priebehu niekoľkých táborových rokov. Existujú dokonca aj stožiare, ktoré nájdeme v príručkách o viazaných stavbách, zahraniční skauti si ich nosia na skautské tábory so sebou. Dajú sa opakovane použiť a celkom ľahko zbalíť s iným táborovým materiálom.

POUŽÍVANIE MOTOROVÝCH ZARIADENÍ

V dnešnej dobe sa aj na skautských táboroch môžeme stretnúť s rôznymi vychytávkami, akými sú napríklad motorová píla, elektrocentrála či krovinorez. Tieto nástroje výrazne uľahčia prácu a život na tábore. Treba si však uvedomiť, že ich používaním vytvárame nadmerný hluk, spaľujeme benzín alebo naftu, čím vytvárame zbytočné emisie, dostávame do prírodného prostredia neželané látky, akými sú napr. olej z motorovej píly na mazanie lišty alebo drobné kúsky plastov z krovinorezu na kosenie. Vždy dbajme na bezpečnosť a správny spôsob ich používania. Aj z tohto dôvodu je dobré zvážiť použitie týchto zariadení počas tábora. Taktiež ich obsluhu majú vykonávať len plnoleté a kvalifikované osoby. Požadovaný cieľ viete dosiahnuť aj inými spôsobmi. Na rezanie použijeme klasické náradie ako ručné píly, oblúkové rámové píly, sekery a podobne. Príprava trvá dlhšie, ale rozvíjame tak skautskú prax skautov a skautiek, ich trpezlivosť a uvedomenie si hodnoty z vlastnej vynaloženej práce. Rovnako pri kosení vieme využiť klasickú kosu. Taktiež to môže byť zaujímavý prvok skautskej praxe. Ak sme si vymysleli parádny a nadupaný program, kde potrebujeme zapojiť aj elektrocentrálu, tak jednoznačne zvážme takýto typ programu. Najlepší skautský program je taký, pri ktorom nepotrebujeme hlučné a prírode vzdialené zariadenia. Ak sa už z nejakého dôvodu rozhodneme pre využívanie elektriny počas skautského tábora, skúsme hľadať možnosti, ako ju udržateľnejšie vyrobiť. Môžeme na to využiť slnko a fotovoltický panel alebo vlastnú silu a vyrobiť si elektrinu na bicykli pomocou dynamu.

VYHRABANIE MIESTA, KDE SA POČAS TÁBORA PRIPRAVOVALO DREVO

Na konci tábora by sme nemali zabudnúť vyhrabať miesta na lúke, ktoré slúžili na prípravu dreva. Väčšie drevené zvyšky, kúsky kôry a pod. by nemali na lúke v žiadnom prípade zostať, najmä kvôli znemožneniu kosenia trávy na danom území. Drobné kúsky kôry a piliny koseniu nevadia, pretože ľahko zhnijú.

DÔKLADNÉ VYČISTENIE LÚKY PRED ODCHODOM

Tesne pred odchodom z miesta táborenia by nemala chýbať dôkladná kontrola celej lúky. Nezabudnime najmä vybrať všetky koly zo zeme (napr. použité k fixácii stanu, hangára, indiánskeho stanu...), zasypte všetky jamy po žrdiach či stožiaroch. Zabudnutý trčiaci kôl môže napr. poškodiť stroj pri kosení alebo časom zarastená nezasypaná jama po stožiaroch môže spôsobiť úraz náhodne prechádzajúcemu turistovi. Rovnako aj použité väčšie kamene treba z lúky odstrániť späť do lesa. Na úplný záver tábora je dobré z účastníkov vytvoriť dlhý rad, v ktorom budú kráčať tesne vedľa seba a takto zariadení skontrolujeme celú lúku, aby boli vyzbierané všetky malé papieriky, zabudnuté ponožky a pod.

VARENIE A JEDLO NA SKAUTSKOM TÁBORE

Jedlo je jednou z najdôležitejších oblastí, ktorou vieme znížiť uhlíkovú stopu a dopad nášho skautského tábora na životné prostredie. Priemerný skautský tábor počas leta spotrebuje desiatky až stovky kilogramov potravín, ich správnym výberom vieme toho veľa ovplyvniť.

Tipy, ako na to:

LOKÁLNE A SEZÓNNE POTRAVINY

Už pri výbere jedál je dobré zamerať sa na suroviny, z ktorých ich budeme variť. Okrem toho, že pri nakupovaní nechceme vytvárať zbytočný odpad, tak rovnako dôležitá je aj lokálnosť a sezónnosť nami vybraných surovín. To znamená, že by sme sa mali snažiť nakupovať čo najviac slovenských produktov, ktoré dávajú prácu ľuďom na Slovensku. Týmto prístupom zároveň prispievate k znižovaniu emisií z dopravy potravín na dlhé vzdialenosti. Takže napríklad, ak sa rozhodujeme medzi americkým pomarančom a slovenským jablkom, rozhodne by malo vyhrať jablko, aj keď nám možno pomaranč chutí viac.

Najlepšie je, ak vieme nakupovať potraviny čo najbližšie od miesta konania tábora. Napr. chlieb z miestnej pekárne a pod. Avšak zároveň dôležité je aj to, aby miesta, z ktorých budeme lokálne produkty kupovať, mali všetky príslušné povolenia, pretože obzvlášť nebezpečný zo zdravotného hľadiska je napr. nákup mliečnych výrobkov zo salaša, ktorý nemá vybavené príslušné povolenia a nedodržiava príslušné hygienické opatrenia.

Druhým aspektom je sezónnosť ovocia a zeleniny. Výber prispôbujeme takému ovociu a zelenine, ktoré v čase konania nášho tábora práve dozrieva. Na začiatku leta, v čase konania táborov, je dostupné množstvo sezónnej zeleniny a ovocia. Mali by sme teda uprednostniť napr. skoré letné jablká pred hroznom, ktoré v čase konania skautských táborov ešte nedozrieva v našich zemepisných šírkach.

DAROVANIE DOMÁCICH POTRAVIN

Dobrym spôsobom, ako znižovať odpady a zároveň ušetriť, je aj zapojenie rodičov prostredníctvom darovania sezónnej zeleniny a ovocia, pokiaľ majú prebytky doma v záhradách (napr. cukety, letné jablká a pod.). Z trvanlivejších potravín to môžu byť domáce zaváraniny, džemy, med alebo sirupy. Ak ich na tábore neminieme, môžeme ich vziať so sebou na víkendovú akciu počas jesene alebo v zime. Uskladnené na vhodnom mieste nám vydržia aj do ďalšieho tábora.

Pozrite si tipy na varenie v [ZELENOM JEDÁLNIČKU](#)

VARENIE JEDÁL PRIAZNIVEJŠÍCH K ŽIVOTNÉMU PROSTREDIU

Z pohľadu ochrany životného prostredia najlepšou voľbou počas varenia na skautskom tábore, ale aj mimo neho, je znížiť počet jedál, ktoré využívajú živočíšne produkty (mäso, mlieko, vajcia a výrobky z nich). Je to z toho dôvodu, že živočíšna výroba je rádovo náročnejšia na využívanie prírodných zdrojov a pri intenzívnej poľnohospodárskej výrobe značne viac poškodzuje krajinu, znečisťuje vody a pod.

K problematike stravovania však treba pristupovať komplexne - mlieko zo slovenskej mliekarny od slovenských kráv chovaných na voľnej pastvine je samozrejme lepšou voľbou ako vegánske rastlinné mlieko dovezené napríklad z Indie. Alternatívou k mäsitému jedlu by mala byť vždy pestrá a vyvážená strava. V dnešnej dobe bolo vydaných už množstvo vegetariánskych a vegánskych kuchárskych kníh. To, že je jedlo vegetariánske alebo vegánske netreba deťom explicitne pripomínať, aby nedošlo k psychologickému bloku, že sa dané jedlo rozhodnú nejst' len kvôli tomu, že má nálepku vegetariánske alebo vegánske.

PALMOVÝ OLEJ

Aj keď si to možno neuvedomujeme, ale palmový olej je súčasťou nášho každodenného stravovania. Vo väčšine prípadov ho nepridávame ako surovinu do jedál, ktoré konzumujeme, ale použijeme a konzumujeme ho inými spôsobmi. Je to najpoužívanejší rastlinný olej na planéte, pretože jeho výroba je lacná a spotreba veľmi všestranná. Konzumujeme ho v sušienkach, cereáliách, čokoláde, chrumkách, zmrzline, mrazenej pizzi... Je používaný aj pri výrobe šampónov, rúžov... Produkcia palmového oleja je však pre našu planétu veľmi škodlivá. Kvôli produkcii palmového oleja už boli zničené milióny hektárov dažďového pralesa a hrozí vyhynutie orangutanom a ďalším vzácnym živočíchom. Neustály tlak na rozširovanie palmových plantáží ohrozuje najdôležitejšie a najcitlivejšie biotopy našej planéty.

Pokúsme sa teda pri nakupovaní potravín na skautský tábor kontrolovať, či obsahujú palmový olej a ak áno, snažme sa ich nakupovanie obmedziť. Prirodzene sa mu vyhneme nakupovaním nespracovaných produktov a potravín.

FAIRTRADE

Potraviny ako napríklad kakao, káva, banány, korenie, trstinový cukor a pod., ktoré sú pestované v krajinách globálneho Juhu (Afrika, Ázia a Latinská Amerika), zväčša pochádzajú z plantáží, na ktorých častokrát pracujú ľudia a deti v podmienkach hraničiacich s novodobým otroctvom.

Reakciou na tento nepriaznivý sociálny stav bol vznik certifikácie tovaru známou FAIRTRADE® v prípade, že spĺňa určité sociálne, ekonomické a ekologické štandardy. Zmyslom tejto certifikácie je poskytnúť pestovateľom, zamestnancom a remeselníkom možnosť užiť sa vlastnou prácou za dôstojných podmienok. Pestovatelia a zamestnanci dostávajú v rámci systému FAIRTRADE® za svoje kakao alebo kávu výkupnú cenu, ktorá zodpovedá nákladom na pestovanie alebo výrobu a zároveň im umožňuje dôstojné živobytie.

Certifikácia FAIRTRADE® predstavuje teda spravodlivejšie obchodné podmienky, dodržiavanie ľudských a pracovných práv a šetrnosť k životnému prostrediu. Medzi základné princípy FAIRTRADE® patria:

- **výkupná cena zodpovedajúca nákladom udržateľnej produkcie a dôstojného živobytia,**
- **dlhodobé obchodné vzťahy,**
- **dodržiavanie dohovorov Medzinárodnej organizácie práce (ILO),**
- **zákaz nútenej a detskej práce,**
- **dlhodobý udržateľný rozvoj miestnych komunit,**
- **kontrolované využívanie pesticídov a ďalšej poľnohospodárskej chémie,**
- **zákaz využívania geneticky modifikovaných plodín,**
- **šetrnejší prístup k využívaniu prírodných zdrojov.**

Pokúsme sa teda pri nakupovaní potravín na skautský tábor hľadať aj na sociálny rozmer ich produkcie a pri výbere výrobkov kontrolovať, či ich producenti dostali za ne spravodlivo zaplatené. Viac o FAIRTRADE® sa dozviete na nasledovnom odkaze: <https://fairtrade.sk/>.

PLYTVANIE JEDLOM

Varenie jedla vo veľkých množstvách prináša so sebou riziko, že jedla uvaríme príliš veľa, a bude potrebné z neho časť vyhodiť, alebo práve menej a nie všetci sa dostatočne nasýtia. Pri plánovaní jedálnečky je preto veľmi dôležité prepočítavanie počtu gramov na osobu s tým, že sa zoberie do úvahy množstvo jedla pre malú včielku a veľkosť porcie skauta v plnom fyzickom vývoji. S podrobne naplánovaným a prepočítaným jedálnečkom dokážeme navariť akurát pre všetkých a zároveň tak, aby odpadová jama zostávala prázdna. V priebehu rokov je dobré aj sledovanie a vyhodnocovanie jedál, ktoré deťom chutia/nechutia a ako často končia v odpadovej jame.

POUŽITÝ OLEJ

Po vyprázaní reznov na nedeľný táborový obed vznikne množstvo použitého oleja, ktorý často končí v táborových odpadových jamách. Keď sa olej dostane do vody alebo pôdy spôsobuje problémy. Jeden liter prepáleného kuchynského oleja totiž dokáže znečistiť až jeden milión litrov

vody. Živočíchy zas môže obaliť mastným filmom, kvôli čomu sa môžu udusiť alebo dehydrovať. Olejový film na hladine vôd zas naruša kyslíkovú bilanciu a živé organizmy môžu vo vode z nedostatku kyslíka uhynúť. Použitý olej je potrebné zliať cez sitko do čistej a suchej PET fľaše alebo originálneho obalu. Následne počas cesty na nákup ho odovzdať na niektorom zo zberných miest. Olej sa ďalej spracuje, zhodnotí a využije ako biopalivová zložka do motorovej nafty. Z jedného litra použitého oleja sa dá vyrobiť až 0,9 litra biopalivovej zložky do motorovej nafty.

VARENIE ČAJU

Pri klasickom varení čaju na skautskom tábore sa zvyčajne vo varnici s horúcou vodou lúhuje 15 – 20 vrecúšok s čajom, to na prvý pohľad nevyzerá ako žiadny problém. Avšak mnohí výrobcovia porciovaného čaju v dnešnej dobe namiesto papiera využívajú plastové vrecúška alebo papierové vrecúška s prímiesou mikroplastov. To má negatívny vplyv na zdravie ľudí, ktorí takto uvarený čaj pijú. Najlepším spôsobom

je čaj variť z bylínok, ktoré dokážeme nazbierať v okolí tábora. Na túto časť táborovej kuchyne môžeme myslieť už v jarných mesiacoch, kedy môžeme zbierať a sušiť podbeľ, plúčnik, prvosienky, mladú žihľavu a ďalšie. Ak chceme variť aj iné druhy čaju, ideálne je ich kupovať sypané vo veľkých baleniach. Dobrým spôsobom, ako jednoducho pripraviť čaj zo sypanej čajoviny, je kúpiť veľké uzatvárateľné sitko do varnice na luhovanie bylinkovej zmesi. Ak sa predsa rozhodneme využívať porciovaný čaj vo vrecúškach, je potrebné dodržať predpísanú dobu lúhovania na krabičke čaju, aby sme minimalizovali prípadné uvoľňovanie škodlivých látok z vrecúšok, ale aj samotného čaju.

KÚRENIE V TÁBOROVEJ PECI

Varené jedlo na tábore najčastejšie pripravujeme pomocou ohňa, a to využitím prenosnej pece, pecky postavenej priamo na mieste tábora alebo pomocou propán-butánových horákov.

Ak sa rozhodneme pre pec na drevo, dbajme na to, aby jej konštrukcia umožňovala dobrú obsluhu aj manipuláciu a aby bola dobre utesnená. Taktiež by mala mať dostatočne dlhý komin pre dobrý ťah, vďaka ktorému zabezpečíme ľahšie a plynulejšie spaľovanie dreva. Na kúrenie používajme

len suché drevo. Nezabudneme si ho dostatok umiestniť na suché a kryté miesto, aby sme neboli zaskočení počas niekoľkodňového dažďa. Dávajme pozor na dobré spaľovanie. Nedokonalým spaľovaním sa vytvára nadmerné množstvo dymu a spalín, ktoré unikajú do ovzdušia. Avšak ak bude mať zase pec prebytok vzduchu (kyslíka), priložené drevo rýchlo spálime a premenené teplo nám utečie doslova hore komínom. Je to alchymia, ktorá si vyžaduje našu pozornosť a prax.

Pri propán-butánových fľašiach je intenzita horenia presne taká, akú nastavíme na horáku. Vyžaduje si kvalifikovanú obsluhu, aby nedošlo k jeho úniku, prípadne až k explózií. Jeho spotreba nie je na tábore enormná a fľaša na to určená sa dá opakovane doplniť. Treba však poznamenať, že aj propán-bután je vyrobený z neobnoviteľného zdroja - zemného plynu.

NAKUPOVANIE S MINIMOM OBALOV

Keď varíme pre veľké množstvo ľudí, potrebujeme aj veľké množstvo potravín. Nemusíte teda kupovať malé kilogramové balenia, ale môžete si vybrať veľké niekoľko kilogramové balenia potravín, ktoré ušetria množstvo obalového materiálu. Najlepším riešením je, samozrejme, nakupovanie potravín bezobalovo alebo vo vratných obaloch, v dnešnej dobe je už množstvo obchodov, ktoré ponúkajú takúto možnosť. Výhodou je, že vieme veľké množstvo potravín kúpiť a uložiť do vlastných veľkých uzatvárateľných nádob (cestoviny, múka, ryža...). Nevýhodou je trochu vyššia cena týchto potravín, ktorú by ste museli zohľadniť aj v poplatku za tábor. Ak by sme sa rozhodli využiť takýto typ nakupovania, treba zvážiť vzdialenosť takéhoto druhu obchodu od tábora, aby sme napr. dochádzaním autom do takého obchodu nezvyšovali svoju ekostopu násobne viac, než bežným nákupom v najbližšom možnom obchode.

Znížiť množstvo vyprodukovaného odpadu pomôže aj používanie vlastných plátených tašiek a obalov na ovocie, zeleninu či pečivo, aby sme minimalizovali počas nákupu produkciu jednorazových vreciek. Pozor na tenké a riedko tkané plátenky, v ktorých nám pečivo rýchlo stvrdne. Použite ich na iný druh potravín. Pečivo radšej zabalte do hrubších husto tkaných plátených (ľanových) vreciek.

ODPADY NA SKAUTSKOM TÁBORE

Nakupovaním potravín vo veľkých baleniach, trvanlivého materiálu a pod. vieme množstvu odpadu predchádzať. A to je hlavná myšlienka tejto kapitoly, ktorá znie, že najlepší odpad je ten, ktorý nevznikne. Nejaký odpad určite počas skautského tábora vyprodukuje a je dobrou praxou, že odpad na skautských táboroch dôsledne triedime. Ak to ešte nerobíme, je najvyšší čas to zmeniť. Pozor, vytriedenie odpadu je len polovica úspechu. Dôležitá je koncovka, či máte, kde pri vašom skautskom tábore vytriedený odpad odovzdať. V prípade, že v dedine, pri ktorej táboríte, nemajú vyriešený zvoz vytriedeného odpadu, určite je dobré odviezť vrecia s vytriedeným odpadom so sebou domov a odovzdať ich na recykláciu - zhodnotenie v mieste, kde žijete.

Tipy, ako na to:

PREDCHÁDZANIE VZNIKU ODPADU

Predchádzaniu vzniku odpadov počas varenia na skautskom tábore sme sa už venovali v predchádzajúcej kapitole. Ďalšiu významnú skupinu tvoria obaly z obalov keksíkov a cukríkov, ktoré deťom na tábor zabalia rodičia. Pri tomto je potrebné apelovať na rodičov, aby minimalizovali množstvo sladkostí, ktoré deťom na tábor balia. Okrem iného to pomôže aj s lepším jedením uvarenej táborovej stravy. Ak si deti nosia na tábor napr. fľaše kofoly, je to možné vyriešiť tak, že kúpime na tábor sud kofoly, ktorý otvoríme v nejaký oslavný deň a každý si z neho bude môcť načapovať do vlastného pohára.

Jedným z možných riešení je, že priamo do prihlášky na tábor uvedieme, aby rodičia deťom nedávali sladkosti ani iné potraviny na tábor, nakoľko ich aj tak budú odovzdávať organizátorom tábora, a to kvôli skupinovej morálke detí, hľadavcom a dostatočnému množstvu pripravenej varenej stravy. Bude si to vyžadovať určitý čas a úsilie, ale rokmi si rodičia na tento systém navyknú.

VRECIA NA TRIEDENÝ ZBER ODPADU

Aby účastníci tábora správne triedili odpad, je potrebné zriadiť stojisko s farebnými vrecami, ktoré spolu s jednoduchými piktogramami napovedia, aký druh odpadu do daného vrecia patrí. Pred táborom je dobré zistiť, napríklad na obecnom úrade, aké druhy odpadu sa v danej oblasti dajú triediť a odovzdávať na druhotné spracovanie. Napríklad viacvrstvové kartónové obaly na mlieko a iné nápoje sa v niektorých častiach Slovenska zbierajú do žltých vriec spolu s plastmi. V iných obciach sa zase viacvrstvové kartónové obaly triedia spolu s plechovkami do červených vriec/kontajnerov.

ZBIERANIE NEBEZPEČNÉHO ODPADU

Okrem obyčajných odpadov, tvorených najmä z obalov, počas skautského tábora občas produkujeme aj nebezpečný odpad. Tým sú najčastejšie vybité batérie, ktoré obsahujú toxické ťažké kovy, napríklad nikel, ortuť a kadmium. Všetky kovy, ktoré sa v batériách nachádzajú, je možné recykláciou získať späť a znovu použiť. Najlepšou alternatívou je, samozrejme, využívanie nabíjateľných batérií. Pokiaľ však všetci účastníci tábora nebudú využívať nabíjateľné batérie, je potrebné vytvoriť na použité jednorazové batérie špeciálnu nádobu a po vyzbieraní ich odovzdať cestou na nákup. Zberné miesta na malé batérie by mali byť vytvorené vo všetkých predajniach, kde ich aj predávajú.

BIOLOGICKY ROZLOŽITELNÝ ODPAD A ZVÝŠKY JEDLA

Pre biologicky rozložiteľný odpad (šupky zo zeleniny, ohryzky z jablka a pod.) a zvyšky uvarého jedla je jednou možnosťou zriadenie odpadovej jamy. Pre jej správne fungovanie je potrebné, aby bola vykopaná do dostatočnej hĺbky kvôli dennému prevrstvovaniu zeminou. Toto pravidelné zahadzovanie vrstvou zeminou by sme mali realizovať každý večer, aby odpadová jama nelákala zvieratá a hmyz.

Druhou možnosťou je zhromažďovanie biologicky rozložiteľného odpadu v uzatvárateľnej nádobe a pravidelný odvoz preč z tábora od dediny do nádoby určenej na biologický zber odpadu. Musí byť však zabezpečená taká frekvencia odvozu odpadu, ktorá by zabránila kvaseniu a hnilobným procesom v odpade. Tento spôsob likvidácie biologicky rozložiteľného odpadu volíme v prípade, že sa na tom dohodneme s majiteľom lúky alebo sa nachádzame v oblasti s vyšším výskytom divo žijúcich zvierat, ktoré by mohla odpadová jama lákať.

ODPAD Z HYGIENICKÝCH POMÔCOK

Nezanedbateľnou súčasťou odpadu na tábore je aj odpad z použitých hygienických pomôcok (menštruačných vložiek, tampónov, vlhčených obrúskov a pod.). Tie by nemali skončiť v latrínovej jame, nakoľko častokrát okrem papiera obsahujú aj plastové časti. Preto by sme mali zriadiť ako súčasť priestoru latríny a aj pravidelne vyprázdňovať kôš na zmesový komunálny odpad, určený na tento druh odpadu.

TIP

Pred táborom môžeme pre staršie skautky pripraviť oddielovku so zameraním na menštruačné alternatívy (kalíšky, látkové vložky, menštruačné nohavičky a pod.). Zároveň je však potrebné upozorniť na hygienu, ktorú je dôležité dodržať pri takýchto alternatívach.

HYGIENA A ČISTENIE NA TÁBORE

Hovorí sa, že čistota je pol života. Necitlivé narábanie s drogériou a čistiacimi prostriedkami však môže na skautskom tábore znamenať, že množstvo živých organizmov v potoku zabijeme. Preto je veľmi dôležité dať si pozor na to, aké druhy drogérie a čistiacich prostriedkov si vyberieme a ako ich použijeme. Aj keď si kúpime saponát alebo mydlo, ktoré je ľahšie odbúrateľné z vody, neznamená to, že ho môžeme použiť priamo v potoku.

Tipy, ako na to:

PREVÁDZKA LATRÍNY

Ako prvý dôležitý krok je správne umiestnenie latríny, ktorá musí byť najmenej 25 m od zdroja pitnej vody v závislosti od povahy terénu, spravidla 50 m od stravovacieho zariadenia v smere prevládajúcich vetrov a najmenej 25 m od posledného ubytovacieho miesta. Rovnako dôležitá je prevádzka samotnej latríny. Na udržanie hygieny latríny nie je potrebné do nej liať alebo sypať prípravky vyrobené na báze chlóru (chlórnanu sodného), robíme tak len v prípade infekčných ochorení a na príkaz lekára. Úplne postačí každý večer obsah latríny prevrstviť obyčajnou zemou. Dobrý spôsob, ktorý pomôže udržiavať latrínu bez zápachu, je prevrstvovanie jej obsahu po každom použití jemnými pilinami. Niekedy sa používa na prevrstvovanie aj popol, čo však nie je úplne dobré riešenie, pretože popol zabraňuje rozkladu obsahu latríny.

Niektoré skautské zbory sypú do latríny aj takzvané latrínové baktérie, ktoré je v dnešnej dobe možné kúpiť napr. v rôznych záhradkárskych potrebách. Tieto baktérie majú zmysel skôr v latrínach, ktoré sú dlhodobo využívané, napr. latrína pri chate, pretože využitie latríny na skautskom tábore skončí skôr, ako stihnú tieto baktérie rozložiť obsah latríny. Využitie dezinfekcie na dotykovej časti latríny by malo byť na druhú stranu samozrejmosťou a mali by sme dezinfekciu realizovať v pravidelných intervaloch najmenej jedenkrát do dňa. Ideálne si vybrať eko dezinfekčný prípravok na báze alkoholu.

UMÝVANIE KUCHYNSKÉHO RIADU

Na umývanie kuchynského riadu je najlepšie využívať 3 lavóry/nádoby. Prvý s teplou vodou zmiešanou so saponátom slúži na „hrubé“ očistenie riadu a jeho odmastenie. V druhom je riad opláchnutý a tretí slúži na finálne opláchnutie riadu od zvyškov peny zo saponátu. Príkladom dobrej

praxe je používanie ľahko odbúrateľného eko saponátu nakúpeného napr. v 5 l bandaske, ktorý by sme v žiadnom prípade nemali používať priamo v potoku. Znečistenú vodu z lavórov je najlepšie zlievať do odpadovej jamy a nie do potoka, pretože sa pri prechode zemou prefiltruje a do potoka sťačí už prečistená od zvyškov jedla saponátu a pod.

Dôležitou súčasťou pri čistení najmä pripálených a zaschnutých riadov je využívanie mechanických foriem čistenia prostredníctvom kef a drôteniek. Vždy by malo ísť v prvom kroku o mechanické čistenie (napr. kefa, drôtenka...) a až potom využívať čistiace prostriedky.

TIP:

Namiesto klasických hubiek na riad si môžeme zaobstarať lufu alebo inú eko náhradu.

UMÝVANIE ZUBOV

Zo zdravotných a hygienických predpisov Slovenského skautingu pre tábory vyplýva, že na umývanie zubov sme povinní zabezpečiť pitnú vodu. Preto nie je dovolené umývať si zuby v potoku alebo s použitím vody, ktorej rozbor nespĺňa kritériá pitnej vody. Zubná pasta z ústnej dutiny patrí do tzv. pluvátka alebo plávajúcej jamy, ktorú je potrebné vyhlbiť do zeme vedľa miesta, ktoré bude slúžiť na umývanie zubov. V prípade, že kupujeme na tábor spoločné eko zubné pasty, dajme si pozor pri výbere druhu. Mnohé pasty nie sú až tak „chutné“ ako bežné zubné pasty a hrozí, že si deti s nimi následne nebudú chcieť umývať zuby.

SPRCHA A UMÝVANIE RÚK

Ako pri umývaní kuchynských riadov a zubov, aj pri umývaní nášho tela a našich rúk platí pravidlo, že by sme sa nemali umývať s eko mydlami a šampónmi priamo v potoku. Nie na všetkých táboriskách sa dá zriadiť sprcha mimo potoka, ale je to ideálny spôsob, aby znečistená voda od mydla alebo šampónu pretekla najskôr cez pôdu a až tak sa dostala do potoka.

V prípade umývania rúk je jednoduchým riešením bandaska s kohútikom, ktorá bude pravidelne dopĺňaná a umiestnená v tieni, na dostupnom a viditeľnom mieste. Dobrou praxou je používanie eko mydiel a šampónov, ktoré sú šetrnejšie k životnému prostrediu. Môžeme ich nakúpiť hromadne pre celý skautský tábor alebo si ich podľa inštrukcií v príhláške prinesú samotní skauti a skautky. Ak ich nakúpime my vo veľkých baleniach, tak ušetríme obaly a zároveň zabezpečíme, že ich budú mať všetci účastníci tábora. Ak si ich kúpia skauti a skautky, ktorí by si inak eko šampón nekúpili, možno ho začnú používať aj mimo skautský tábor.

TIP:

Možnosťou je vyrobenie si vlastných eko mydiel na predtáborovej oddielovke, plánovačke alebo chate. Návodov, ako na to, nájdeme viacero na internete.

PRANIE OBLEČENIA

Pranie oblečenia by sme mali robiť v lavóre mimo potoka a znečistenú vodu vylievat' napr. do odpadovej jamy, aby sa prefiltrovala cez pôdu a dobrou praxou by malo byť používanie eko pracieho prášku.

VODA Z BATIKOVANIA, FARBENIA A POD.

Najlepšie je používať farby a farbivá na prírodnej báze, avšak ani napr. zafarbenú vodu z batikovania textilu by sme tiež nemali vylievať do potoka, ale do odpadovej jamy. Podobné je to aj pri umývaní štetcov a pohárikov znečistených od vodových a temperových farieb.

REPELENTY A OPALOVACIE KRÉMY

Aj repelenty a opaľovacie krémy majú svoje eko verzie a určite ich odporúčame využívať počas skautského tábora. Eko domáce repelenty si taktiež viete vyrobiť počas predtáborovej oddielovky, plánovačky alebo chaty. Návodov, ako na to, nájdete viacero na internete.

TOALETNÝ PAPIER

Toaletný papier kupujem v čo najväčších roľkách s dostatočnou dĺžkou. Ideálny toaletný papier je vyrobený z recyklovaného papiera, ktorý je zároveň nebielený, nefarbený a neparfumovaný. Zároveň, hoci sa to môže zdať komické, je potrebné poučiť deti, že na latríne míňame presne toľko útržkov, koľko nevyhnutne potrebujeme. Tiež je dobré toaletný papier zavesiť na šnúrku, aby pri neopatrnnej manipulácii neskončil celý kotúč v latrínovej jame.

DOPRAVA

Dôležitou témou v rámci prípravy a realizácie skautského tábora v súlade s prírodou je aj doprava. V súčasnosti práve doprava tvorí významnú časť svetových emisií, ktoré prispievajú ku klimatickým zmenám. Takzvaným „skrytým“ emisiám z dopravy potravín sme sa venovali už v predchádzajúcich kapitolách. V tejto kapitole sa budeme venovať doprave materiálu, potravín z obchodu a nás samotných z domu na skautský tábor.

Tipy, ako na to:

SKLADOVANIE A PREVOZ MATERIÁLU

Pokiaľ náš skautský zbor pôsobí napr. v Nitre, ale tábory mávame pravidelne na Liptove, najlepší spôsob, ako predísť každoročnému prevážaniu táborového materiálu cez polovicu Slovenska, je zaobstaranie si skladu táborového materiálu priamo v danej lokalite, kde chodíme na skautské tábory. Ak na táborenie využívame lúku v blízkosti nášho bydliska, dôkladne si naplánujeme logistiku a prípravu táborového materiálu. Používajme debny/boxy a využime ich maximálnu kapacitu. Stlačiteľné a zložiteľné veci čo najviac skomprimujeme. Materiál si pripravme tak, aby sme ho do auta určeného na transport čo najlepšie uložili bez zbytočných dutín a prázdnych miest. Ak túto časť prípravy podceníme a zanedbáme, môže sa nám stať, že táborový materiál budeme zbytočne prevážať autami na viackrát alebo niektorý materiál zabudnete a budete sa preň vracieť. Takýmto spôsobom najazdíme napr. 150 km namiesto 50 km a zbytočne zvýšime ekologickú stopu nášho tábora a taktiež si zvýšime náklady na dopravu.

DOPRAVA ÚČASTNÍKOV

Najlepším spôsobom dopravy účastníkov na tábor a z tábora je hromadná doprava. Buď pravidelnou linkou autobusu/vlaku, alebo objednaným vlastným autobusom. Najhorším spôsobom dopravy účastníkov je, keď všetkých účastníkov privezú rodičia autom priamo na miesto tábora (napr. keď 30 účastníkov príde 20 autami). Netreba zabudnúť ani na dopravu organizačného tímu, ak prichádzame pár dní pred účastníkmi alebo zostávame na táborisku pár dní po jeho skončení.

NÁVŠTEVNÝ DEŇ - ZDIELANIE ÁUT A PRAVIDLÁ PARKOVANIA

V prípade, že počas tábora organizujeme návštevný deň, navrhnime rodičom a ohláseným návštevníkom zdieľanie miest v autách, aby sa využili všetky miesta pre pasažierov. Ešte pred táborom by mali byť rodičia upovedomení, kde budú môcť v okolí tábora zaparkovať. Ideálne je nasmerovať ich do dediny najbližšej k táboru, odkiaľ pôjdu do tábora pešo. Tento prístup odporúčame z viacerých dôvodov, napr. miestny lesník alebo majiteľa lúk nemusia súhlasiť s prejazdom väčšieho počtu áut cez ich pozemky. Taktiež spraviť z lúky alebo príjazdovej cesty neďaleko tábora parkovisko pre 20 - 30 áut, rozhodne nie je v súlade s táborovým životom v prírode a s prírodou.

ZÁSBOVANIE TÁBORA

Dnes sa už väčšina táborov nezaobíde bez zásobovania potravinami pomocou auta zväčša z najbližšieho supermarketu. Pokiaľ už chodíme do mesta, je potrebné sa snažiť minimalizovať jazdy a robiť nákupy raz za 3 - 4 dni. To je podmienené dostatočnou prípravou jedálnička, poctivým plánovaním nákupov a postupnou spotrebou potravín. V podmienkach skautského tábora dokážeme oveľa dlhšie skladovať, pečivo, ovocie či zeleninu než mäso, mlieko, vajcia a výrobky z nich. Varenie vegetariánskych a vegánskych jedál nám teda prakticky umožňuje robiť dlhšie prestávky medzi jednotlivými nákupmi. Potraviny na vegetariánske a vegánske jedlá dokážeme oveľa dlhšie skladovať v podmienkach skautského tábora oproti napr. mäsu, ktoré je potrebné bez uskladnenia v chladničke alebo mrazničke spracovať pomerne rýchlo po nákupe.

Ideálny spôsob zásobovania tábora je na bicykli z najbližšej dediny. Na väčšie nákupy si je možné zakúpiť vozíček za bicykel alebo chodiť pešo s kárickou. Pri táboroch s veľkým počtom účastníkov je to náročnejšie, napriek tomu je zaujímavé takúto formu nakupovania vyskúšať.

UVEDENIE DO PRAXE

Držíme palce pri zmene našich skautských táborov, aby sa nekonali len v prírode, ale aby sme ich robili, čo najviac aj v súlade s prírodou.

• UMENIE MALÝCH KROKOV A SPOLOČNÝ CIEĽ

Odporúčame zavádzať zmeny pomaly a postupne, aby sme ostatných hneď v úvode radikálnymi opatreniami neodradili. Skutočná zmena prichádza, len ak dokážete nami nastolené opatrenia udržať aj v nasledujúcich rokoch. Taktiež zmeny je potrebné komunikovať s ostatnými, aby sa stali naším spoločným cieľom a všetci boli presvedčení, že ideme správnym smerom.

• BUĎME PRÍKLADOM

Vodcovia, vodkyne, radcovia, radkyne a všetci, ktorí sa aktívne zapájajú do prípravy a realizácie tábora, by mali ísť príkladom a dohodnuté opatrenia dodržiavať, iba tak o nich dokážeme presvedčiť mladších skautov a skautky.

• POZOR NA PREVÁDZKOVÚ SLEPOTU

Dávajme si veľký pozor na „prevádzkovú slepotu,“ ktorá nastáva v kolotoči povinností a pri horiacich termínoch. Pod časovým tlakom sa často deje, že začneme prehliadať rôzne dôležité detaily a postupne upúšťame od vecí, na ktorých sme si pôvodne rozhodli dať záležať.

• PRÍPRAVA POČAS SKAUTSKÉHO ROKA

Tak, ako je skautský tábor vyvrcholením celoročnej skautskej činnosti aj rozvoj eko tém by mal byť súčasťou dlhodobejšej celoročnej skautskej činnosti. Iba tak dokážeme dosahovať potrebné a viditeľné zmeny.

• MAJME RADOSŤ Z TOHO, ČO ROBÍTE

Popri tom všetkom si užívajme radosť z najkrajších dielikov života, ktoré prežívame aj na skautských táboroch. Buďte sami sebou. Inak to bude len obyčajná krátkodobá pretváрка, ktorá nikomu neprospeje. Zlepšiť 1% a vydržať s tým 100 rokov je zmyslupnejšie, ako zlepšiť 100% vecí a vydržať s nimi len 1 tábor.

AKČNÝ PLÁN

Pred začatím plánovania zmien je potrebné si urobiť analýzu stavu, v akom sa momentálne nachádzame a spoločne pomocou diskusie si stanoviť, čo považujeme za problém a kde si vieme predstaviť zlepšenie. Na zaznamenanie myšlienok môžeme použiť nasledovnú pracovnú tabuľku.

Oblasť	Téma	Aktuálny stav	Vybrané opatrenia, ktoré tento rok zrealizujeme
Vedomá skromnosť – rozhodnutie pre skautský tábor v prírode a v súlade s prírodou	Táborové tričká a pamiatkové predmety		
	Táborové ohne		
	Programový materiál, kostýmy a rekvizity		
	Iné		
Výber miesta pre skautský tábor	Povolenie skautského tábora v chránenom území		
	Problém s palivovým drevom		
	Drevo na stavby a trvalé stavby		
	Iné		
Stavba tábora a táborové stavby	Táborové stavby s rozumom		
	Klincuj, klincuj, vykrúcaj		
	Čím vyšší stožiar, tým lepší skaut		
	Výroba trvalých vecí		
	Mačina		
	Používanie motorových zariadení		
	Vyhrabanie miesta, kde sa počas tábora pripravovalo drevo		
	Dôkladné vyčistenie lúky pred odchodom		
Iné			

Varenie a jedlo na skautskom tábore	Lokálne a sezónne potraviny		
	Darovanie domácich potravín		
	Varenie jedál priaznivejších k životnému prostrediu		
	Palmový olej		
	Fairtrade		
	Plytvanie jedlom		
	Použitý olej		
	Varenie čaju		
	Kúrenie v táborovej peci		
Nakupovanie s minimom obalov			

Odpady na skautskom tábore	Predchádzanie vzniku odpadu		
	Vrecia na triedený zber odpadu		
	Zbieranie nebezpečného odpadu		
	Biologicky rozložiteľný odpad a zvyšky jedla		
	Odpad z hygienických pomôcok		
	Iné		

Hygiena a čistenie na skautskom tábore	Prevádzka latríny		
	Umývanie kuchynského riadu		
	Umývanie zubov		
	Sprcha a umývanie rúk		
	Pranie oblečenia		
	Voda z batikovania, farbenia a pod.		
	Repelenty a opaľovacie krémy		
	Toaletný papier		
	Iné		

Doprava	Skladovanie a prevoz materiálu		
	Doprava účastníkov		
	Návštevný deň – zdieľanie áut a pravidiel parkovania		
	Zásobovanie tábora		
	Iné		

www.skauting.sk